

**NILS MUIŽNIEKS**

STAV

Vrijeme je za akciju

Dok nasilnici ugrožavaju bezbjednost novinara, sudnice se koriste kako bi ih zauzdali

301 PREGLEDA 0 KOMENTARA



FOTO: ARCADIO ESQUIVEL; CAGLE.COM

0

Share

0

+1

Tweet

U moju kancelariju je 4. decembra 2014. godine u 23:37 stigao e-mail od renomirane azerbejdžanske novinarko Hadiže Ismailove. Ona se založila za slučaj kolege azerbejdžanskog novinara osuđenog na osam godina zatvora na osnovu lažnih optužbi. Nekoliko sati kasnije, Hadidža je uhapšena i osuđena na dva mjeseca istražnog pritvora pod optužbom da je nekoga navela da počinu samoubistvo.

Progressivno pogoršanje

Ova epizoda je pokazatelj ranjivosti novinarstva u Evropi. Proteklih godina svjedok sam progresivnog pogoršanja uslova u kojima rade medijski profesionalci, a stanje se naročito pogoršalo 2014, tokom koje su stotine novinara, fotografa i kamermana ubijeni, povrijeđeni, uhapšeni, oteti, prijećeno im je ili su tuženi. U nedavnom izvještaju Međunarodne federacije novinara 2014. je prepoznata kao najsmrtonosnija u posljednjih nekoliko decenija za novinare u Evropi. Dok sam boravio u Ukrajini takođe sam se sreo sa novinarima kojima je prijećeno, koji su zastrašivani ili čiju je opremu zaplijenila vojska.

Takođe sam sa velikom zabrinutošću pratio uznemiravajuću ofanzivu protiv slobode štampa u Turskoj sredinom decembra. Jedan broj novinara i zaposlenih u medijima je uhapšen u potezu koji zabrinjavajuće podsjeća na hapšenja novinara 2011. i predstavlja veliki rizik da ugrozi napredak koji je proteklih godina sa velikom mukom postignut u Turskoj u oblasti slobode štampa. Ova mjera nije samo pretjerana i nepotrebna u jednoj demokratiji, već takođe šalje nove jezive poruke turskim novinarima i kritičarima, koji su pod žestokim pritiskom suočeni sa nasiljem i odmazdama.

Hatidža Ismailova

Hapšenje Hadidže Ismailove u Azerbejdžanu nije iznenadilo aktiviste za zaštitu ljudskih prava: njena odlučnost da razotkrije korupciju unutar vlasti već je rezultirala prijetnjama i ozbiljnim oblicima maltretiranja. U Azerbejdžanu je nastavljen zabrinjavajući trend ućutkivanja svih kritičnih glasova, njihovim zatvaranjem, a novinari i blogeri su prvi na meti a zatim mnogi drugi koji su se usudili da kritikuju. U vrijeme kada je pisan ovaj tekst, deset novinara je bilo u zatvoru zbog svog pisanja. U posljednjem izvještaju, Repoteri bez granica su naglasili da je Azerbejdžan sada najveći zatvor za medijske radnike, dok su desetine novinara pobjegle u inostranstvo proteklih mjeseci kako bi izbjegli hapšenja.

Novinari ne meti i u Crnoj Gori

Pored tako ekstremnih slučajeva, ugrožavanje slobode štampa u Evropi se nastavlja na druge zabrinjavajuće načine, uključujući nasilje, represivne zakone, koncentraciju vlasništva i oslabljivanje javnog TV sektora.

Policijsko nasilje se povećalo 2014. godine, a na meti su novinari koji izvještavaju o demonstracijama na primjer u Turskoj, Bosni i Hercegovini i Španiji. Pored toga novinari su često na meti ne-državnih aktera, uključujući Italiju, Crnu Goru i Bugarsku.

Dok nasilnici ugrožavaju bezbjednost novinara, sudnice se koriste kako bi ih zauzdale. U većini evropskih zemalja kleveta je i dalje krivično djelo a neprimjerni zakon o medijima se koristi kako bi se ugušila svaka vrsta kritike. Širom Evrope, prevelik broj novinara je i dalje u zatvoru zbog svoje novinarske aktivnosti. Uključujući nova hapšenja, prema podacima Komiteta za zaštitu novinara, sedam novinara je iza rešetaka u Turskoj, jedan u Ruskoj Federaciji, dok je u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji (FYROM) zatvaranje Tomislava Kežarovskog, iz lista Nova Makedonija, više nego ostali slučajevi ukazao na razmjere političkog uplitanja u slobodu štampa.

Tužbe protiv novinara su takođe uobičajene u Italiji, gdje Parlament trenutno radi na tome da izmijeni oštre zakonske odredbe u vezi sa klevetom, međutim na način koji i dalje nije u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava.

Oligarsi, budžeti...

Problemi tu ne prestaju. Suptilnija vrsta prijetnje dolazi od moćnih holdinga ili oligarha koji, preko koncentracije vlasništva u medijima, zadaju žestok udarac medijskoj raznovrsnosti i pluralizmu, kao i uredničkoj nezavisnosti. Štaviše, kao što sam naglasio u izvještaju o Mađarskoj koji je objavljen u decembru, neprimjeren zakonski okvir i nepravedno oporezivanje prihoda od reklama takođe može da naudi medijskom pluralizmu i može da se koristi selektivno kako bi se ućutkali kritički glasovi. Samo postojanje određenih odredbi u mađarskom zakonu o medijima, poput ozbiljnih sankcija, guši medijske slobode i utiče na jedan broj medija da primjenjuju samocenzuru. Opsežna administrativna regulatorna ovlašćenja Medijskog savjeta kombinovana sa njegovom ranjivošću pred političkim uticajem i kontrolom takođe predstavljaju problem.

Pored ovih problema, mediji javnog servisa u Evropi su oslabljeni kako zbog budžetnih rezova tako i zbog velikog političkog pritiska. Ovo je naročito zabrinjavajuće jer smanjena podrška Države ili direktna manipulacija javnim informacijama vodi do ozbiljnih negativnih posljedica u smislu raznovrsnosti i kvaliteta sadržaja koji se pruža javnosti.

Vlasti poriču

Državne vlasti obično poriču ozbiljnost ovog niza prijetnji za novinarstvo. Da bi pronašle rješenje vlade prvo moraju priznati ovu kritičnu situaciju. Svi dokazi ukazuju na urgentnost preduzimanja akcije. Hitni koraci koje treba preduzeti uključuju oslobađanje svih novinara koji su u zatvoru zbog izražavanja svojih stavova kao i iskorjenjivanje nekažnjivosti djelotvornim istraživanjem svih slučajeva nasilja nad novinarima, uključujući i one gdje su počinio državni akteri poput pripadnika policije. Takav korak bi trebalo da bude pojačan preciznim instrukcijama i obukom policije o zaštiti novinara.

Pored toga, zakon se mora promijeniti: Kleveta mora biti potpuno dekriminalizovana i predmet isključivo građanskih sankcija. Na kraju, treba uložiti više napora kako bi se očuvali medijska raznovrsnost i pluralizam. To podrazumijeva pružanje adekvatnih javnih resursa sa podrškom medijima, bez ugrožavanja uredničke nezavisnosti i sprovođenja zakona i transparentnih regulativa o vlasništvu medija.

Inicijativa Savjeta Evrope

Savjet Evrope je nedavno uspostavio onlajn sistem uzbuđivanja „brza reakcija“, koji omogućava nevladinim organizacijama da postavljaju „alarme“ na javne, centralizovane onlajn platforme kada je neki novinar u opasnosti ili je njegov rad izložen prijetnji. Taj novi mehanizam bi trebalo da otvori put za konkretne akcije Savjeta Evrope u cilju jačanja bezbjednosti novinara, uz nadu da će vlade posvetiti pažnju i slijediti primjer.

Druga inicijativa je projekat Sigurna mreža za evropske novinare, sastavljena od medijskih partnera koji nadziru slobodu štampa u jedanaest evropskih država. Projekat, kojim upravljaju Opservatorija za Balkan i Kavkaz (Osservatorio Balcani e Caucaso), Medijska organizacija za jugoistočnu Evropu i Ossigeno Informazione, obezbjeđuje ključnu platformu za praćenje i uključivanje alarma kada su novinari izloženi prijetnjama. Osservatorio Balcani e Caucaso i Indeks o cenzuri takođe ažuriraju mapu o kršenjima, prijetnjama i ograničenjima sa kojima se novinari i blogeri suočavaju svaki dan u državama članicama EU i kandidatima za članstvo. Pored ovih novinarskih inicijativa, Centar za medijski pluralizam i slobodu medija obezbjeđuje akademsko istraživanje i obuku kako bi pomogao da se identifikuju akcije potrebne na evropskom i nacionalnom nivou u cilju jačanja slobode medija i pluralizma.

Nadam se da će vlade iskoristiti ove inicijative i primijeniti konkretne mjere da osiguraju da 2015. bude puno bolja za novinare nego 2014. One ne mogu više zabijati glavu u pijesak: vrijeme je da se djeluje kako bi se popravili nedostaci, povećala bezbjednost novinara, osigurala efektivna sloboda i zaštita štampa.

To nije cilj sam po sebi već se uklapa u širu potrebu za zaštitu tkiva naših demokratija. Odbranom bezbjednosti novinara i zaštitom slobodnog i raznovrsnog novinarstva, činimo demokratiju jačom.